

פ ד ר ס ד ר ל מס. 45/ב

סעיף 10ב וועדת החוקה, חוק המספטי
שהתקיימה ביום ב', כ"ג בתמוז תשי"ג (6.7.53)
בשעה 11.30

ט.ה.

הסתמרו:

- ס. ארנא - היו"ר
- ע. איכילוב
- ט. אסף
- ס. בגין
- י. בדר
- ד. בר רב האי
- ז. ורהפטיג
- ט. הלל
- ש. לורנץ
- י. שקירא

בעדרו:

- ב. אבניאל
- ב. אזוביה
- ט. ארם
- י. הרדי
- ת. טובי
- ג. חת
- ז. יעקוב
- ק. לוז
- ע. סימון
- ט. סנה
- ח. דובין
- ד. טרי
- ס. קסיס
- א. תבורי

מוזמניה:

- ט. המספטיס פ. רוזן
- ח. כהן - היועץ המספטי
- א. ידין - המסנה ליועץ המספטי.

ס ד ר - ה י ו ח

המסך הדיון בחוק המספטיים, תשי"ג 1953

היו"ר ט. ארנא:

אני פותח את הישיבה.
מאחר שרוב חברי הוועדה לא באו עדיין,
אני מציע שנדלוג על המספטיים שלגביהם קיימים חילוקי דעות,
ובדיון עתה במסעיף 8 של החוק.

מסעיף 8

י. שקירא:

זהו הנוסח שנתקבל בוועדת המסנה, אולם
עלי להביא לידיעת חברי הוועדה כי
המספטיים המחוזיים ושופטי השלום התנגדו למסעיף זה, בטענה כי
אין הבדל בין שופט לשופט מבחינת המינוי, וחשיבות העניין טחייבת
שהוועדה תדון בשלמותה בעניין מינוי שופטי שלום ושופטיים מחוזיים.

אנן מבין שהצעת הממשלה במסעיף זה היתה
מכוונת להקל על עבודת הנהלת אולם מאחר שגוף זה איננו גוף
מסורבל כל כך, וההבדל בין שתי העמותות איננו עקרוני, כי אם עומד
סיקול של יעילות מול סיקול של כבוד - חוטב אני כי בענין זה
אפשר לבכר את נימוק הכבוד על פני נימוק היעילות ולסחוק את המעיף.

ח. כהן:
כוונת המעיף היתה רק להקל על עבודת הוועדה.
אך אם המעיף ייסחק, לא תהיה התנגדות מצדנו.

הוחלט לסחוק את סעיף 8.

מעייף 9

ס. בגין:
הייתי רוצה לשאול אם ישנן נימוקים שלא להתיר
לחברי בית המשפט העליון לבחור את נשיא
בית המשפט העליון.

י. שפירא:
ראשית כל אני חוטב כי קיים בחירות בקרב
גוף מצומצם, עלול מטבעו לעורר אי-נעימויות.
שנית, הרי נשיא בית המשפט העליון איננו רק "ראשון בין שווים",
כי אם גם מלא כמה וכמה תפקידים נוספים, ורצוי שמינוי זה יקבע על
ידי ועדה שתהלה לשם כך מנדט בשם המדינה. שלישית, אני מביא
בחשבון גם האפשרות לטנות לנשיא בית המשפט העליון, אדם שלא היה
עדיין חבר בית המשפט העליון; אפשרות כזו תיתכן רק אם המינוי ניתן
על ידי ועדת המינויים.

ח. כהן:
בכמה ארצות נהוגה רוסציה בבחירת נשיא בית
המשפט העליון, כשם שהפרופסורים בפקולטה
אות בוחרים עם תום תקופה מסויית את הדקאן, וכל הפרופסורים באוניברסיטה
מסויית בוחרים את הרקטור. דוקא משום שתפקידו של נשיא בית המשפט
העליון אינו אלא רפרזנטטיבי בעיקרו, חשבנו שאולי מן הראוי לאפשר לכל
שופט להנות בתקופה מסויית ממעמד זה.

הממשלה לא קיבלה הצעה זו, ואחת הסבות
העיקריות לכך היתה (ודומני שהנטקה זו בתקבלה גם על דעת השופטים
עצמם), כי אין אנו רוצים לחדר לתחום של ~~השופטים~~, ~~עצמם~~,
של במת בחירות ושל חיכוכים אישיים. אנו חוששים לפתוח על ידי כך
פתח ליצרים שלא ייזכר מריחם בצית המשפט. מאחר שהשופטים מיוצגים
ייצוג ניכר בוועדה זו, אין לראות גם מבחינתם פגם במינוי נשיא בית
המשפט העליון על ידי ועדת המינויים.

ס. בגין:
לדעתי צריך למנוע את האפשרות עליה דיבר
חבר הכנסת שפירא, של מינוי נשיא לבית
המשפט העליון מבלי שיהיה חבר בית משפט זה. אין אני מתכוון לחייב
מועמד לנשיאות בית המשפט העליון לעשות "סטאז", אולם לדעתי חייב
מי שמתעתד להיות נשיא בית המשפט העליון, לכהן בתור שופט בבית המשפט
העליון, תקופה איזו שהיא.

אני מציע להוסיף בסוף סעיף קטן 9 (א)
את הטלים "מבין שופטיו".

י. שפירא:
לדעתי רצוני היה כי ועדת המינויים תמנה
פרט לנשיא בית המשפט העליון, גם מנן
נשיא, או משנה לנשיא בית המשפט העליון. נוסף על כך הייתי מציע
להעייק לטר המשפטים סמכות לחנות מלא מקום, במקרה שבו הן מנשיא
בית המשפט והן מסגנו למלא תפקידם באופן זמני.

ס. בגין:

לדעתי אין לטטור כל סמכות שהיא לידי
בניגוד הרשות הטבעית (בהקרה זה שר המשפטים)
של מינוי מטלא מקום כבוד בבג"ץ. אני חושב כי במקרה קצוני זה
למלא תפקידם - סמכות זו אמורה לטטור לידי חברי בית המשפט העליון,
ובלי שיהיה מקום לחשש שהביע חבר הכנסת שפיר.

ז. ורהפטיג:

יתכן שההצעה למנות סגן לנשיא בית המשפט
העליון מבוטאת על טקרה קונקרטי מסויים.
אולם אין אני חושב כי עלינו לחוקק א חוק שיתאים למצב מסויים, אלא
עלינו לבססו על נימוקים עקרוניים. מבחינה עקרונית אני חושב שאין
זה רצוי למנות סגנים לנשיאים בבתי המשפט; הנחתי היא שאם נסכים על
מינוי סגן לנשיא בית המשפט העליון, תתעורר דרישה כזאת גם לגבי שאר
בתי המשפט בארץ. אלה הם גורמים קטנים ומצומצמים, וריבוי מספר נושאי
התפקידים בקרבם, עלול ללבות יצרי התחרות וקנאה. אין גם הצדקה עניינית
למסרה קבועה של סגן נשיא בית המשפט העליון, כי לא ייחדנו לה
תפקידים מסויים בטח האדמיניסטרטיבי או השיפוטי.

י. קליבנוב:

הצעתי היא, כי בשעה שנבצר מנשיא בית
המשפט העליון ומסגנו - כי אני תומך בהצעה
למנות סגן - למלא תפקידם, ימלא מקומם הוותיקים י י י ה שופטים; במידה
שישנו שופטים אחדים בעלי ותק שווה - הקטיש סגנייהם.

ד. בר רב האי:

לדעתי רצוי לטטור על אחדות בדרך מינוי
השופטים. נכשם מנשיא בית המשפט העליון, סגן
נשיא בית המשפט העליון - אם התקבל ההצעה - נשיא בית המשפט המחוזי
ושופטי שלום ראשיים מתמנים על ידי שר המשפטים או על ידי ועדת מינויים,
צריך גם המטלא מקום להתמנות באותה דרך, ולא להכניס כאן לפתע קנה
מידה של גיל וותק, שאינו קיים כלל במעוף זה. אם נמטה לגבי בית
המשפט העליון מן העקרונות המקובלים, יש להניח כי באלץ להמשיך בקו
זה גם לגבי שאר בתי המשפט.

הצעתי היא שנושא המדינה ימכה - בהתאם
להוראת סעיף 5 - את נשיא בית המשפט העליון ואת סגנו. מטלא מקום
לשניהם צריך לקבוע, ליתתי, שר המשפטים.

א. ידלון:

ועדת המינויים תקבע מטלא את מינוי של
נשיא בית המשפט העליון ואת מינוי סגנו,
בהתאם להצעה שהוצעה כאן. אני חושב כי סעיף קטן 9 (ב) הוא סיותר,
מאחר שמטלא ניתנת הרשות מינויים למנו. באותה דרך גם
מטלא מקום לסגן נשיא בית המשפט העליון.

היות וקיים הבדל רב בין משיאות בבית
המשפט העליון ובין בית בשאר בתי המשפט, אני מציע להבליט הבדל
זה, על ידי הפרדה בין סעיף קטן 9 (א) ובין סעיף קטן 9 (ב), תוך
מחיקת סעיף קטן 9 (ב).

י. שפירא:

אני חושב כי הצעתו של חבר הכנסת קליבנוב
היא הפשוטה ביותר, אם אנו באים לסנוע
אפשרות שהמדינה תתקיים אפילו יום אחד בלי נשיא בית המשפט העליון.
מבחינה קונסטיטוציונית אין המדינה יכולה להתקיים אף יום בלי נשיא
המדינה, בלי ראש המטילה או בלי נשיא בית המשפט העליון.

הוחלט: סעיף קטן 9 (א) ינוסח כך:
"נשיא בית המשפט העליון וסטלא טקום
קבוע, יתמנו על פי הוראות סעיף 5
מבין שופטיו של בית המשפט העליון".

הסתייגות לחבר הכנסת ז. ורהפטיג.

2. סעיף קטן 9 (ב) ינוסח כך:
"בהעדרו של נשיא בית המשפט העליון וסטלא
טקום הקבוע, יתמנו כסטלא טקום הוותיק
בין השופטים, או הקשיש בין בעלי הוותק
הרב ביותר".

הסתייגות לחבר הכנסת ז. ורהפטיג.

י. שפירא:
לגבי סעיף קטן 9 (ג) אפשר היה לטעון נגד
התערבות הסמכות המבצעת בטינוני היופטים.
אולם אני חושך בהענקת סמכות זו לשר המשפטים, היות והטדובר
בתפקידים אדמיניסטרטיביים בהנהלת בתי המשפט ולא בהוספת סמכויות
שיפוטיות. הוראה זו עומדת בהתאמה מוחלטת לטעין בו בדון אחרי כן,
האוסר על שר המשפטים קבוע את סדרי המנהל בבתי המשפט. אי אפשר
לקבוע סדרי מנהל טבלי לקבוע את האנשים המבצעים את המנהל, ואין
אנו רוצים שהאדמיניסטרציה בבתי המשפט תועבר טידי השופטים ותיעשה
שלא באמצעותם. קנה המידה רצוי בבחירת נשיא בית המשפט המחוזי
או שופט השלום הראשי, צריך להיות מותאם לכשרו האדמיניסטרטיבי
של השופט ולא לקווליפיקציות מקצועיות, כך שאין פגם במירה על ידי
שר המשפטים.

ועדת המסנה הציעה שהטינוניים ייעשו
בהתייעצות עם נשיא בית המשפט העליון, על מנת שזו לא תהיה קבועה
של שר המשפטים בלבד, ובהתאם לכך נוסח הסעיף.

ז. ורהפטיג:
אני מציע למחוק את הטלים "נשיאים תורנים
של בתי משפט מחוזיים". אני מתנגד לדינוני
תארי נשיא. אפשר לקבוע בכל פעם שופט מורן בבית המשפט המחוזי,
אולם אין להעניק לו תואר "נשיא".

ט. בגין:
יש להבדיל בין תאר "נשיא בית המשפט העליון"
ובין ראשות בבית משפט אחר. לדעתי יכול
להיות בכל סולם הדרוג של הרשות השופטת רק נשיא אחד, כשה שיש
רק נשיא אחד למדינה. אני מציע להעניק לראש בית המשפט המחוזי
או בית משפט השלום, את התואר "אב בית הדין".

שנית, אין אני רואה הבדל בין כהצעה שאת ראשי בית המשפט
המחוזי ובית משפט השלום ימנה שר המשפטים - ביחוד לאחר שמחקנו את
סעיף 8, על מנת לבטל כל הבדל בדרך מינויים של השופטים בדרגות השונות.
אני מציע שתי הצעות אלטרנטיביות לאופן מינוי שופטים לתפקידים
אלה: א. על ידי ועדת המינויים; ב. על ידי נשיא בית המשפט העליון.
צריך להעניק לצבור הרגשה מוחלטת כי הרשות השופטת הנה נפרדת
בהחלט מן הרשות המבצעת, ואין האחרונה יכולה להשפיע כלל על מהלך
עבודתה.

ח. כהן:
אני בא להסליף על קבלת בקשת שופטי השלום,
שימונה נשיא גם לבית משפט השלום. בארצות
רבות מקובל למנות לכל בית משפט נשיא שלום. נשיא בית משפט השלום
נקרא "צ'יף מג'יסטרט", כיום נקרא בית המשפט העליון נקרא "צ'יף
ג'סטיס", ויש אנוסליות בכך, אם מסייכים לכנות את נשיא בית המשפט

העליון, ואילו את נשיא בית משפט השלום מכנים "יופס שלום ראשי".
סיום כך נראית לי דרישת זו של יופסי השלום כמוצדקת.

בעיית תארו של נשיא בית המשפט המחוזי נידונה
במסדר השיפטים ביעתו. המונח "אב בית דין" נשתדל לגבי בתי דין
רכניים. בבתי משפט חילוניים שמתמייק במונח "אב בית דין" בפניה
אל השופט היושב-ראש במשפט במקרה מסויים. לעומת זאת בשתדל התאר
"נשיא בית המשפט" המוענק ליופס הנשיא במסדרה המעמידה אותו
באופן קבוע כראש חבר השיפטים בבית המשפט מסויים.

7. ננוב:

בימים קודמות לא היה ליופס שלום ראשי
שום תפקיד אדמיניסטרטיבי מיוחד, טאחר שלבית
משפט השלום עצמו לא היה קיום נפרד ואצטאי; הוא היה חלק של בית
המשפט המחוזי. אם כיום מהווה בית משפט השלום מבנה מיוחד בעל
אוטונומיה אדמיניסטרטיבית ונתון לניהולו של יופס השלום הראשי,
יש הצדקה לפעניק ליופס העומד בראש מוסד זה את התאר "נשיא בית
משפט". אם מבחינה מעיית ומבחינת סמכויות ופוטויות מיוחדות אינו
קיים תפקיד כזה, אין טעם גם לתואר זה.

8. שפירא:

בבית משפט השלום אין יושבים אף פעם בדין
שופטים אחדים, דוגמת שאר בתי המשפט. לפיכך
אין מקום ל"נשיא".

9. כהן:

קיים מבנה מיוחד של חבר השיפטים בבית
משפט השלום, כשם שקיים מבנה מיוחד של
בית המשפט המחוזי בתור יחידה כשלעצמה. לבית משפט השלום בתל-אביב
סטטייכים שופטי השלום בדמלה, פתח-תקוה, נתניה וכו'; לבית משפט
השלום בחיפה סטייטיכים שופטי השלום בעכו, נצרת ועוד. שופט השלום
הראשי מחלק ביניהם את העבודה ומפקח על עבודתם. שופטי כל בתי
משפט השלום - על כל פנים בתל-אביב ובחיפה - מתכנסים לעתים מזוטנות
לישיבות ולהתייעצויות, הן בעניינים אדמיניסטרטיביים והן בעניינים
סקצועיים. היה לי הכבוד להרצות לא פעם בפני כינוסי שופטי
שלום בחיפה, והיתה לי ההזדמנות להיכוח קיימת ביניהם התחברות
גדולה יותר טאחר בין שופטי בית משפט המחוזי בתל-אביב, לסל.

העובדה שנקבע התואר של יופס שלום ראשי ולא של שפירא
בית משפט שלום, ותי מקרה בלבד שאין לו כל הצדקה עניינית. בין
תפקידי הנשיאות של שופט שלום לגבי בית המשפט שלו, ובין תפקידי
הנשיאות של נשיא בית המשפט המחוזי לגבי בית המשפט שלו, אין ולא
כלום.

להערתו של חבר הכנסת כגין על הצורך בייחוד התואר "נשיא"
ברשות השופטת, דוגמת ייחוד התואר "נשיא" לגבי נשיא המדינה, עלי
להסביר כי אין מקום לכל הקבלה. נשיא בית המשפט העליון איננו משיאה
אל הרשות השופטת, ואין לו כל סרות על בתי המשפט ברטה בטובה יותר.
הוא "פריטוט אינטר פאריס" רק בין יופסי בית המשפט העליון.

10. המספטים פ. רוזן:

לדעתי יש טעם לקבוע שרות נשיא
בבית משפט השלום, רק אם זהו
מעמד גבוה יותר. במקרה זה צריך למחוק את הפסקה "מקרב השופטים
אל בתי המשפט שברובה הנידונה", ולמנות שופט בדרגת שופט מחוזי
לנשיא בית משפט השלום. העליית הצעה זו לפני שנים מספר, מתוך
כוונה להסליט יתר סדר ומסמעת בעבודת שופטי השלום, אולם הצעתי זו
נתקלה בהתנגדות הן במסדר השיפטים והן מצד השיפטים.

על כל פנים, אם תתקבל הצעתו של היועץ המשפטי,
צריך יהיה לסנות בהתאם לכך את ה"קורט אורדיננס". בצטיבות של
היום, אני נוטה להשאיר מסדרה של שופט שלום ראשי, כפי שהיתה קיימת
עד כה.

1. הוחלט: 1. סעיף קטן 9(ג) יהווה סעיף נפרד.
 2. לדחות הצעת ז. ורהפטיג, למחוק המלים "נשיאים תורניים של בתי משפט מחוזיים";
 3. לדחות הצעת ס. בגין לכתוב במקום המלים "נשיאי בית המשפט" - "אב בית דין".
 4. לדחות הצעת היועץ המשפטי לכתוב במקום "שופטי שלום ראשיים" - "נשיא בית משפט שלום".
 5. לדחות הצעותיו של ס. בגין, לפיהן יתמנו נשיאי בתי המשפט המחוזיים, נשיאים תורניים של בתי משפט מחוזיים ושופטי שלום ראשיים, על ידי ועדת המינויים או על ידי נשיא בית המשפט העליון.
- המתייגויות לע. איכילוב וס. בגין.

ס. בגין:
אני מציע לכתוב במקום "בהתייעצות עם נשיא בית המשפט העליון" - "בהסכמת נשיא בית המשפט העליון".

הוחלט: במקום "בהתייעצות עם נשיא בית המשפט העליון" יבואו המלים "בהסכמת נשיא בית המשפט העליון".
המתייגות ל"פפירא".

היו"ר ס. אונא:
קבלתי הודעה מסיעת סק"י, שהם מבקשים זכות להסתייג לסעיף 9.

י. ספירא:
אני מתנגד לקבלת ההודעה הזאת, מאחר שחבר הוועדה מסיעת סק"י לא השתתף בדיוני הוועדה.

ז. ורהפטיג:
כל חבר יכול להציע המתייגויות בעל-פה ובכתב, והוועדה מחליטה אם לקבל המתייגויות אלו, אפילו אם הן מוגשות על ידי חבר כנסת שאיננו חבר הוועדה; על אדת כתיבתם ניתנת זכות זו לחבר הוועדה. יושב-ראש הוועדה יכול לפנות אליהם בענין זה, אך לא לבטל זכותם.

ד. בר רב האי:
חובתו הראשונה של חבר הוועדה היא להשתתף בדיוניה. הזכות המיוחדת שהזכיר חבר הכנסת ורהפטיג, ניתנת לאלה שאין להם זכות להשתתף בדיוניה, משום שאין הם חברי הוועדה.

י. ספירא:
אני מציע ליושב-ראש הוועדה לשלוח מכתב לסיעת סק"י, ולהודיע להם כי התעוררה השאלה אם אפשר להביא המתייגויות אלו בחשבון, מאחר שנציג הסיעה לא השתתף בדיון. קיימת נטייה בקרב חברי הוועדה שלא להכיר בזכות זו, והם מוזמנים להשתתף בישיבה הבאה, בה יתקבל סיכום בענין זה.

היו"ר ס. אונא:
אני מקבל הצעה זו. הישיבה נעולה.